

Såsom skäl för denna framställning får jag dels åberopa vederbörande domares intyg, och kommunalstämmo-protokoller, det en stor del af strandegarne, boende å mycket små hemmansdelar, äro så fattige, att de icke skulle varit i stånd att bära dessa stora, och till betydlig del opåräknade kostnader, om ej utsigten om blifvande fördelar uppehölle dem; samt att en nu genast, och för arbetets fullbordan börjad amortering och förräntning af erhållna statsbidraget skulle bereda deras ekonomiska obestånd; dels framhålla svårigheten att debitera och uppbära denna ränta och kapital-afbetalning, som bör fördelas å strandegarne, i mån af den fördel en hvar vunnit genom vattenaftappningen, innan denna vattenaftappning hunnit verkställas, och således innan möjlighet förefunnits, att kunna utröna huru mycket hvar och en rätteligen bör betala.

Jag anhåller således att detta bolag må beviljas ytterligare tvänne års räntefrihet å redan erhållna statsbidraget, 42,000 R:dr, och att denna motion må blifva remitterad till Stats-Utskottet.

Stockholm den 29 Januari 1867.

Jon Stålhammar.

N:o 48.

Af Friherre **Raab. Carl Adam**, *angående ändring i Kongl. Förordningen om en Allmän Hypotheksbank samt öfverlemnande af en del utaf Riksbankens vinstmedel till Hypotheksbanken emot dess obligationer.*

Den skuldsättningsflod, som utbreder sig öfver allt jordbruk i vårt land, ingifver fosterlandsvännen de största farhågor för framtiden. Huru väsendtligt ingriper icke jordbrukets beskaffenhet i Statens och folkets välbefinnande? Om det är källan till deras välstånd, utveckling och kraft, huru mycket anspråk har detsamma icke då på beaktandet af dess intressen?

Jordbruket är öfverlastadt af skulder. Visst sannt att under bättre förhållanden vore skulderna af mindre betydenhet, men bristen på pennin-

gar, orsakad af felaktiga finansåtgärder och dåliga kreditbruk, undergräfvat jordbrukarens ställning, hvarpå mängden af pantauktioner och konkurser äro talande bevis.

Jorden, ifrån att varit ett arf från fader till son i långa släktled, har blifvit en lösörevara, den man föraktar för tyngden af dess bearbetande, för dess servituter och skatter — de enda privilegier, som numera återstå för jordbrukaren.

Bör detta förhållande fortgå och är det förenligt med det allmänna bästa? Närmaste orsaken till detta onda anser jag delvis förorsakad af de felaktiga stadgar, som ligga till grund för våra hypoteksföreningar, Rikshypoteksbanken deri inberäknad. Dessa institutioners verksamhet hafva nemligen varit fotade mindre på kreditpapper än på kontanta lånebidrag, dem de beredt sig genom utländska lån. Hypoteksföreningarne hafva sålunda begått samma misstag, som vi ådagalagt i vår statshushållning. Genom att utskicka våra obligationer hafva vi förslösat de kreditmedel, vi så väl behöft för ökandet af vårt rörelsekapital, och uppsamlandet af våra sparpenningar och vårt öfverflöd, på samma gång vi förbundit oss till ränteutgifter, som varit alltför höga i förhållande till de inkomster vi dragit af våra företag, hvarom förhållandet mellan export och import lemna bästa beviset. Den räntebrist, som härigenom uppkommit, ha vi nödgats saldera med uppoffring delvis af våra små penningetillgångar och Riksbankens silfverförråd. Dessa omständigheter hafva varit orsaken till förminskandet af penninge- och rörelsekapitalet och hvilka, tillsammans med dåliga kreditbruk, alstrat penningebrist, och försatt industrien i allmänhet, men särdeles jordbruksindustrien, i stor förlägenhet och till vissa delar ruinerat den.

Jordbruksindustrien har aldrig haft behof af så ofantliga penningeförsträckningar, som, genom jordens belånande till dess halfva värde, på en gång blifvit lemnade åt dess innehafvare. Ett sådant öfverflöd af penningar har vållat lyx, illa beräknade företag spekulationsyra, som slutat för jordbrukaren med en ofantlig skuldsättning, utan motsvarande räntevinst. De Svenska hypoteksföreningarne hafva derföre verkat i en skadlig rigtning.

Det är sagdt att jordbrukaren har behof af kredit. Hans in-teckningar grundade på säkerheter i jordegendomar, dem få, utom den socken, der de äro belägna, känna till, erhålla ingen spridning och alltså intet lånevärde. Det är likvisst medelst belåning af dessa han skall förbättra sin jord och bedrifva sin industri.

För att öfverviuna denna olägenhet hafva jordbrukare gått tillsammans i föreningar — hypoteksföreningar — hvilka, mot jordbrukarens in-teckningar, utgifva obligationer, dem föreningen garanterar, hvarigenom jordbruka-

rens kredit förstärkes. Detta är hela ändamålet med dylika hypoteksföreningar och ingenting vidare. Då jordbrukaren behöfver tillfälliga lån för ett eller annat företag, pantsätter han i bankerna eller hos enskilde en eller flere sådana obligationer; och då hans spekulation eller egendomsförbättring hemburit sin vinst, återlöser han de belånta obligationerna. Endast på detta sätt böra hypoteksföreningarna verka, endast på detta sätt jordbrukaren förfara, hvarigenom han vinner en säker och oberoende ställning.

Skulle dessa grunder vara rigtiga i och för hypoteksföreningarnes verksamhet och ändamål, hur mycket har lagstiftningen icke då försyndat sig genom lagen för hypoteksföreningarna? Liksom Staten fortgått med upptagandet af utländska lån, så hafva äfven hypoteksföreningarna gjort. Inga skrupler ha återhållit dem. Då provins-hypoteksföreningarna voro på väg att förlora sin utländska kredit, så stiftade man en Riks-hypoteksbank, grundad på samma olyckliga principer, och utvecklade, medelst den, ännu vidare detta eländiga lånesystem af utländska lån, tills inga vidare stodo att erhålla på antagliga vilkor. Låtom oss derföre återgå till sundare principer för jordbrukskrediten. Låtom oss afstå från dessa utländska lån och bevara våra kreditpapper för vår egen rörelse. Och slutligt, låtom oss organisera hypoteksbanken på de grunder, hvilka betinga dess nödvändighet och verksamhet.

Reglementet af den 26 April 1861 för en Allmän hypoteksbank, stadgar i dess 7 §. 3 mom. »Ej må lån till föreningarna annorledes än i kontanta penningar utlemnas».

Om olämpligheten af detta stadgande vore bevisad genom hvad i föregående blifvit anfördt, huru mycket felaktigare är icke då detta stadgande nu, då inga penningar stå att erhålla! Man icke allenast förnekar jordbrukaren kontanta penningar, man förnekar honom äfven den kredit, som han så väl behöfver, då han icke ens kan erhålla obligationer för sina in-teckningar. I någon mån har man kommit till insigt derom, och genom en reglementsförändring, som blifvit af Kongl. Maj:ts stadfästad under den 5 Oktober 1866, har man stadgat:

»Dock må ej, utan förutgånet beslut af hypoteksbankens delegare vid lagligen utlyst allmän sammankomst samt Kongl. Maj:ts dertill lemnade bifall, lån till hypoteksförening annorledes än i kontanta penningar, eller mot högre ränta än fem för hundra om året, eller med kapitalrabatt kunna utlemnas».

Detta steg är blott ett tuppfjät till målet. De hinder, som skjuta Riks-hypoteksbankens verksamhet åt sidan om sitt ändamål, måste undanrödjas.

7:de § bör alltså utgå. I stället borde den få följande lydelse:

I den mån de särskilda hypotheksföreningar, hvilka såsom delegare uti hypotheksbanken ingått till erhållande af lån, ställde på viss årlig afbetalning, sig anmäla och erforderliga säkerhetshandlingar afemna, erhålla de hypotheksbankens obligationer, textade på Svenska språket, löpande med 3 procent amortering och 5 procent årlig ränta, på 40 års, 8 månaders och 28 dagars betalningstid.

Under vanliga förhållanden skulle denna åtgärd vara tillräcklig att återföra jordbrukskrediten till dess rätta ståndpunkt, med afseende på hypotheksbankens nytta och ändamål. Men under dessa tider af betryck är denna åtgärd i och för sig icke tillräcklig att beverka jordbrukarens bättre ställning. En massa af hypotheksbankens obligationer, utlemnade till jordbrukaren, skulle snart komma i penningemarknaden och, till följd af jordbrukarens skuldsatta belägenhet, säljas med betydlig kapitalrabatt. Detta förhållande skulle påskynda hans ruin.

Vi tvingas därför taga Statens beskydd i anspråk för jordbruksnäringen. Det har ock varit anlitadt och erhållits förr i långliga tider, och hvarföre skulle icke det, så väl som andra näringar, hafva rättvisa anspråk derpå?

Redan 1695 började Riksbanken att lemna lån mot inteckning i jord.

År 1684 utgjorde beloppet af lån på fastigheter	1,261,000	R:dr S:mt.
» 1701	2,475,000	» »
År 1710—1735 upphörde fastighetsbelåningen.		

Då Hattarne kommo till väldet upptogs den ånyo och ordnades genom Kongl. Förordningen 1739.

År 1743 var beloppet	1,691,000	R:dr S:mt.
» 1750 »	7,550,000	» »
» 1755 »	16,129,000	» »
» 1761 »	30,136,000	» »
» 1777 »	23,970,000	» »

eller något mera än 10 millioner R:dr Banko.

Vid 1809 års slut utgjorde beloppet af dessa lån ungefär 8 millioner R:dr Banko, nuvarande myntvärde;

År 1817	4,899,000	R:dr Banko.
» 1821	7,292,000	» »
» 1827	5,667,000	» »
» 1831	6,392,000	» »
» 1834	4,780,000	» »
» 1839	5,208,000	» »
» 1840	5,550,000	» »

År 1848	7,000,000	R:dr Banko.
» 1850	6,500,000	» »
» 1852	6,452,000	» »
» 1865	6,280,832	» »

Vid någon af våra sista riksdagar har man främtagit jordbrukaren denna utväg och indragit fonden i öfvertygelsen om att han finge penningar i hypothecksbanken.

Vi känna alla huru härmed förhåller sig. Han måste derföre beredas något understöd genom Riksbanken. Jag begär endast 1 million årligen af bankovinsten i sex år för Riks-hypothecksbankens räkning för motsvarande hypothecksbankens obligationer. Riksbanken kan knappast erhålla bättre papper till förstärkandet af sina fonder och gör alltså härpå ingen förlust.

Detta belopp af 1 million af den årliga bankovinsten skulle, öfverlemnad åt hypothecksbanken, sålunda användas: att åt lånesökande lemnades 33½ procent i kontanta penningar och 66½ procent i hypothecksbankens obligationer. Med detta lilla belopp vore visserligen icke lånebehovet hjälpt, då jag har anledning antaga att låneansökningar ligga inne för 20 till 30 millioner. Men hvad mera äskades och utginge under året än 2 millioner obligationer och 1 million i penningar skulle endast lemnas i obligationer, tills nästa års tillgång på penningar lemnade vidare bidrag.

På detta sätt skulle vi:

1:o I någon mån lätta jordbrukarens ställning; och

2:o bereda öfvergång från våra sämre kreditbruk till bättre, hvilka skulle, i viss mån, begränsa skuldsättningen, öfverflödet och spekulationsyrat.

Jag anhåller ödmjukligeu om remiss till Banko-Utskottet.

Stockholm den 29 Januari 1867.

Carl Raab.